

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Шевела В.

Науковий керівник – доц. Олійник Т.С.

ПЕРЕКЛАДАЧ ЯК ФІГУРАНТ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО ПРОЦЕСУ

Як і будь-яка професія, професія перекладача вимагає певних умінь та знань. Щоб бути хорошим професіоналом – потрібно їх добре знати та постійно удосконалювати.

Роль перекладача у взаємодії культур і народів важко переоцінити, адже перекладач є тією головною ланкою, яка повинна забезпечувати так звану міжкультурну комунікацію.

Метою нашої статті є визначити роль перекладача у процесі перекладу та встановити його основні характеристики.

Якщо сучасний синхронний перекладач з мікрофонами, навушниками і обладнанням для звукозапису – явище відносно нове, то мистецтво перекладу таке ж давнє, як і саме людство [5; 2; 7; 6]

Діяльність перекладачів здавна дуже різноманітна: вони працювали в якості місіонерів, посланців, кур'єрів і посередників на переговорах. Під час Пунічних війн переговори вели перекладачі, а драгомани XII ст. – офіційні перекладачі, призначені місцевою владою, були спеціалістами у міжнародних відносинах, яким часто доводилось проводити досить важливі бесіди. Діючи у всіх цих ролях, перекладачі перекладали мову іноземців так як і їхню культуру і політику [1, с. 20].

До своїх перекладачів хазяїни відносились інколи як до радників. Французькі драгомани, які добре володіли східними мовами, повинні були не лише перекладати, але й пояснювати своїм політичним діячам зміст різних слів і висловів на іноземних мовах, тобто по-суті забезпечувати переклад однієї культури на мову іншої. Колумб відправив молодих індійців з Нового Світу в Іспанію для вивчення мистецтва перекладу, щоб в подальшому вони могли на нього працювати [4, с. 19].

В середньовічній Європі латинська мова була засобом спілкування всього континенту, і до появи чітко різних національних розмовних мов гострої потреби в перекладачах не було. Також в той час їх не дуже і поважали. В Європі у XIX ст. не було потреби у перекладачах на вищому рівні, тому що французька мова була спільною мовою дипломатів і всіх освічених людей [1, с. 26].

В XX столітті виникла велика потреба в інституалізації перекладацької діяльності під час серії міжнародних і регіональних конференцій, де далеко не всі делегати були високоосвіченими людьми чи вихідцями з аристократичної еліти. Вони являли собою багатомовну аудиторію, вже не здатну обійтись без лінгвістичних посередників. В 1919 році на Паризькій мирній конференції вперше практикувався послідовний переклад, а перша спроба синхронного перекладу була проведена у Радянському Союзі в 1928 році [1, с. 20]. Перший патент на обладнання для синхронного перекладу був виданий на ім'я радіоінженера і працівника американської фірми ІВМ Гордона Філли, після чого мікрофони і навушники вже перестали бути екзотикою і почали поступово вдосконалюватись [2, с. 20].

Кажуть, перекласти – означає перш за все зрозуміти. А щоб зрозуміти і перекласти, одного розуму мало – потрібні ще талант, знання і спеціальна підготовка [4, с. 26]. Але усному перекладачу і цього мало: щоб моментально зрозуміти, тут же перекласти вголос на іншу мову і зробити це правильно і тактично, - йому необхідний особливий набір аналітичних, психологічних та інших вмінь і знань. Він повинен володіти неперевершеною довготривалою та короткотривалою пам'яттю, умінням сконцентруватись, стійкими нервами, витривалістю, інтуїцією, умінням імпровізувати, здібністю захопити тон і нюанси мови і пристосовуватись до

стилю виступаючого, але не намагатись заступити його своїм драматичним даром, якщо такий є у перекладача. У перекладача повинен бути приємний дзвінкий голос і не повинно бути дефектів мови. Крім того, він повинен абсолютно точно приходити на роботу, тому що різномовні засідання без перекладача просто неможливі і, в кінці-кінців, він повинен вміти тримати язик за зубами і не показувати навіть натяком своєї симпатії до тієї чи іншої сторони учасників переговорів.

Виконати все це, насправді, не так просто. Особливо це відноситься до нейтральності та безпристрасності голосу. Одним із найскладніших і важливих завдань усного перекладача полягає в тому, щоб вловити тон того, хто виступає, зрозуміти, говорить він з іронією, безпристрасно чи зі злістю. Але перекладач не повинен видавати свого особистого відношення до делегатів і до питання, що обговорюється. Під час роботи перекладачу доводиться бути актором, який перетворюється у свого героя: він перетворюється у ту людину, яку він перекладає і повинен переконати в цьому слухачів.

Скількома б мовами не займався перекладач і як би він їх не знав, він повинен бути не лише лінгвістом, або, висловлюючись метафорично, мовним акробатом, але й ходячим енциклопедичним довідником [4, с. 29]. У процесі роботи перекладачу доводиться мати справу з термінологією політичних переговорів, географією, літературою, світовою історією, не кажучи вже про правила і процедури ведення засідань. Сюди ж відносять правильно і неправильно перекладені цитати з Біблії, Данте, Сервантеса, Шекспіра, Толстого та інших авторів, на яких частіше за все посилаються оратори. В другому великому розділі того ж довідника – дані з різних областей природознавства і техніки, які обговорюють на наукових конференціях. На них учасники вирішують проблеми геології, медицини, програмування та інші, і перекладачу доводиться мати справу з такими різними темами, як рак крові і природній газ. „Життя синхронного перекладача – це вічний брифінг,” – писав П.Р.Палажченко [4, с. 92].

Компетентність перекладача не обмежується мовною компетенцією. Переклад буде повноцінним, якщо перекладачу вдалося пізнати глибини культури того народу, на знання мови якого він претендує. Мова відображає національне бачення навколишнього світу, його специфічність, пов'язана з історією, релігією, традиціями та звичаями. Так, наприклад, у французів суп їдять лише вечері, а вдень в обідній час він не значиться в жодному меню. Американські студенти за звичкою сидять на підлозі самих престижних університетів. В Бельгії вважається непристойним пчихати в міському транспорті і таке інше. І з такими „деталлями” перекладачу доводиться стикатися на кожному кроці, хоча часто іноземця вони ставлять в незручне становище [3, с. 11].

Компетенції перекладача включають наступні: мовна компетенція, слухання та відтворення, етична поведінка, розмовна компетенція, знання культури, знання предмету і теми [3, с. 8–9].

Усні перекладачі повинні демонструвати компетенції, перелічені вище, незважаючи на те, де і для кого вони перекладають. Перекладач повинен інтенсивно тренуватись та демонструвати високий рівень вмінь, щоб ефективно працювати.

Знання культури є надзвичайно необхідним. Перекладачі повинні точно знати усі міжкультурні відмінності. Вони повинні бути як мовними так і культурними посередниками. Під час своєї роботи перекладачі заповнюють культурні та концептуальні прогалини між учасниками переговорів.

Вміння та якості хорошого перекладача очевидні. Не варто розпочинати цю кар'єру без отримання відповідної освіти. Знання мови та різних предметів приходить згодом. Перекладач, як актор, повинен вміти говорити у великій аудиторії, не боятися, не переживати та не соромитись. Як і на актора, на перекладача дивиться багато людей і він повинен відповідно виглядати. Також потрібно чітко відчувати відношення аудиторії до своїх слів. Але існує радикальна відмінність. Актор повинен вміти влитися в роль – відчутти себе персонажем, якого він грає, і імітувати поведінку цього персонажу. Перекладач же, навпаки, повинен бути повністю відстороненим від образу тієї людини, яку він перекладає [1, с. 150]. Саме тому важливим є вміння публічно виступати. Перекладач повинен володіти таким вмінням, як правильне спілкування – уміння передавати повідомлення таким чином, щоб воно було отримане та зрозуміле слухачами. Візуальна комунікація також є важливою. Мають рацію ті, хто стверджує, що усний перекладач має бути професійним оратором. Він повинен володіти

хорошою дикцією, уміти інтонаційно правильно оформляти вислів і говорити досить голосно.

Існує думка, що усний перекладач – це певний вид машини, який забезпечує відповідне спілкування між двома і більше людьми з різних мовних спільнот. Без наявності перекладача неможлива жодна комунікація, і бажаний ефект не буде отриманий. Він є основною ланкою, яка сполучає різних людей, і яку багато хто недооцінює. Для перекладача типовим є бути залученим до розмови, додавати деяку інформацію, але лише у випадках, коли спілкування носить особистий або неофіційний характер. Інша справа, коли розмова ведеться між головами держав.

Фізичне та розумове напруження, яке є невід’ємною частиною роботи перекладача, може привезти до того, що навіть у досвідченого професіонала, який прекрасно володіє двома мовами, при перекладі з рідної мови на іноземну з’являється цілий ряд граматичних і стилістичних помилок. Це спостерігається в усіх перекладачів, крім небагатьох тих, хто з легкістю перекладає „в обидві сторони” [4, с. 12].

Отже, можна зробити наступний висновок – робота усного перекладача є надзвичайно важкою, відповідальною та потребує багато зусиль і праці. Щоб стати хорошим перекладачем, потрібно багато практики, бажання досягти певної мети і нарешті, але не востаннє, любов до іноземної мови та культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Виссон Л. Синхронный перевод с русского на английский. – М.: Р.Валент, 1999. – 272с.
2. Гофман Е. К истории синхронного перевода // Тетради переводчика. – 1963. – № 1. – С. 21—26.
3. Мирам Г.Э. Профессия: переводчик. – К.: Ника-Центр, 1999. – 160с.
4. Палажченко П.Р. О предварительной обработке текста синхронным переводчиком // Тетради переводчика. – 1981. – № 18. – С. 89 – 97.
5. Чернов Г.В. Теория и практика синхронного перевода. – Москва: Международные отношения, 1978. – 336с.
6. Henry Van Hoof, Theorie et pratique de l'interpretation, pp. 9 – 23.
7. Jean Herbert, "How Conference Interpreting Grew," in Gerver and Sinaiko, p. 191.

Цимбалюк Г.

Науковий керівник – доц. Чумак Г. В.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ РЕАЛІЙ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ СТІВЕНА КІНГА

Художній переклад – один з найпоказовіших проявів міжлітературної (і значить певним чином міжкультурної) взаємодії. Фактично він є основною частиною національно-літературного процесу, оскільки виступає посередником між літературами, без нього неможливо було б говорити про міжлітературний процес у всій його повноті.

Легендарний майстер жахів Стівен Кінг написав безліч оповідань і романів, за якими було знято десятки кіно- і телефільмів. Його книжки перекладено 33 мовами, видано у понад 35 різних країнах. В усьому світі надруковано вже понад 300 мільйонів екземплярів його книжок. У 2003 році цього визнаного короля жахів було нагороджено премією The National Book Foundation Medal за видатні досягнення в літературі. Майже всі твори С. Кінга були перекладені російською. Українські переклади Стівена Кінга почали видаватися відносно недавно, серед них – «Вітер у замкову шпарину. Темна вежа VIII», «Зона покриття», «Історія Ліззі», «11/22/63», «Повна темрява. Без зірок», «Шукач. Темна вежа - I», «Коли впаде темрява» та ін.

Серед останніх перекладів українською – роман «Острів Дума». У США «Острів Дума» з’явився у січні і вже зараз – в українському перекладі. Росіяни цей твір Кінга ще не видали. Випередити своїх колег з Росії українським видавцям вдалося завдяки хорошій репутації та налагодженим зв’язкам. Книгу видає харківське видавництво Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля». Переклад здійснив Олександр Красюк, знайомий українським читачам книгою про понтифіка Івана-Павла II «Папа і Україна», перекладами романів «Полька» Мануели Гретковської та «Сходження Ганнібала» Томаса Гарріса.

Перша умова адекватного відтворення реалій – їх глибоке знання. Коли у перекладача є правильне уявлення про реалію та її контекстуальне використання, йому легше знайти